

Gwers 3

Pam mae fy mhenderfyniadau'n bwysig?

Dyma'r drydedd o dair gwers gan y Bank of England sy'n gr'uso pobl ifanc i ddod yn benderfynwyr gwych, a deall sut mae eu penderfyniadau yn effeithio ar yr economi, a sut mae'r economi'n effeithio arnyn nhw. Yng Ngwersi 1 a 2, archwiliodd y myfyrwyr y ffactorau sy'n dylanwadu ar eu penderfyniadau, a'r broses sy'n ymwneud â gwneud penderfyniadau gwych. Yn y wers hon, byddant yn ystyried canlyniadau'r penderfyniadau a wnânt - drostynt eu hunain, eraill, a'r economi.

Grwpiau oedran arfaethedig:

Oedrannau 11-14 (CA3/S1-3) ac oedrannau 14-16 (CA4/S4-5)

Meysydd Cwricwlwm:

ABGI; Dinasyddiaeth; ABCh; Iechyd a Lles; Astudiaethau Cymdeithasol; Dysgu am Oes a Gwaith; Ymwybyddiaeth Economaidd; Meddwl, Datrys Problemau a Gwneud Penderfyniadau (Gweler Nodiadau Athro am ddolenni cwricwlwm llawn ar gyfer pob gwlad yn y DU.)

Amcanion dysgu:**Bydd myfyrwyr yn dysgu:**

- am yr amgylchedd busnes ac economaidd
- sut y gall dewisiadau ariannol personol effeithio ar ein hunain, eraill a'r
- am ein cyfrifoldebau fel defnyddwyr
- sut i asesu a rheoli risg mewn perthynas â phenderfyniadau ariannol

Canlyniadau dysgu:

- Gallaf esbonio canlyniadau gwneud penderfyniadau
- Gallaf ddisgrifio sut y gallai fy dewisiadau effeithio ar yr economi

Cyfarpar ac adnoddau

- Cyflwyniad 3
- Fideo 3
- Taflen gweithgaredd 2: Astudiaethau achos ynghylch gwneud penderfyniadau
- Taflen gweithgaredd 4: Taith fy mhenderfyniad
- Taflen gweithgaredd 5: Dadansoddi gwybodaeth
- Opsiynol - Taflen gweithgaredd 6: Cynllunio penderfyniadau (1) (Taflen wedi'i chwblhau o Wers 2)
- Gwaith cartref/opsiynol - Taflen gweithgaredd 7: Cynllunio penderfyniadau (2)
- Poster: Yr Economi ac ME
- Geirfa
- Taflenni mawr o bapur a phinnau ysgrifennu

Paratoi:

Gwiriwch fod y Cyflwyniad a'r Fideo wedi'u gosod i redeg, a llungopio digon o gopiau o'r taflenni Gweithgaredd, Poster a Geirfa. Ystyriwch faint o amser sydd gennych a phenderfynu a ydych am ddefnyddio unrhyw un o'r estyniadau, neu osod unrhyw weithgareddau ar gyfer gwaith cartref. Darllenwch nodiadau'r Athro am gyfarwyddyd ar greu amgylchedd dysgu diogel.

Amseru a awgrymir:

Gall y gweithgareddau ffitio'n daclus o fewn gwers 45 munud, ond maent yn cynnwys syniadau estynedig os oes gennych fwy o amser. Mae'r adnoddau wedi'u cynllunio ar gyfer defnydd hyblyg o fewn amserlen eich ysgol. Er enghraifft, estynedig i lenwi pum neu chwe gwers; neu eu defnyddio fel adnodd dysgu gwrthdro, â rhai gweithgareddau'n cael eu cwblhau gartref.

I gychwyn (10 munud)

Bachwch ddiddordeb myfyrwyr trwy eu cymryd trwy'r senarios 'Penderfyniad gwaethaf erioed' ac amcanion dysgu ar **sleidiau 2-5** o **Gyflwyniad 3**. Gofynnwch i fyfyrwyr feddwl am benderfyniad y gallai person ifanc ei wneud a beth fyddai'r canlyniadau (da neu ddrwg), er enghraifft, gallai'r dewis fod â goblygiadau personol, cymdeithasol, economaidd, moesol neu amgylcheddol (awgrymiadau ar **sleidiau 6-7**). Rhowch ddau funud iddynt i lunio emoji (11-14 oed) neu drafod mewn paru (14-16 oed) i archwilio sut y gallai'r sawl sy'n gwneud y penderfyniad deimlo am eu dewis.

Prif weithgareddau (25 munud)

Sut mae ein penderfyniadau'n effeithio arnom ni ac eraill? (10 munud)

Rhannwch y wybodaeth am oblygiadau dewisiadau ariannol gwael (dyled) ar **sleidiau 8-9**, yna dangoswch **Fideo 3** (dolen ar **sleid 10**), sy'n edrych ar sut y gall ein penderfyniadau ariannol ddylanwadu ar eraill, drwy'r economi.

Gwiriwch ddealltwriaeth myfyrwyr yma trwy gwestiynau symbylu, er enghraifft:

- Sut mae dewisiadau defnyddwyr yn effeithio ar weddill yr economi?
- Pam allai fod yn bwysig ystyried canlyniadau ein penderfyniadau?

Dangoswch **sleid 11**, sy'n esbonio bod y Bank of England yn defnyddio rhagolygon i ragfynegi canlyniadau ei gamau gweithredu posibl.

Atgoffwch fyfyrwyr eu bod, yn y wers gyntaf, wedi archwilio sut mae penderfyniadau'r Bank of England yn effeithio ar weddill yr economi. Nawr dylai myfyrwyr ystyried canlyniadau posibl eu penderfyniadau fel defnyddwyr, gan gynnwys sut y gall eu dewisiadau ddylanwadu ar benderfyniad y Bank of England i godi neu ostwng Cyfradd y Banciau.

Ystyried canlyniadau (15 munud)

Gofynnwch i fyfyrwyr, mewn grwpiau, ddewis cynnyrch y gallai person ifanc ei brynu (e.e. pâr o dreinyrs, ffôn clyfar). Yna defnyddiwch y syniad: 'Beth pe byddai pob defnyddiwr yn gwneud yr un dewis prynu (e.e. prynu'r un treinyrs/ffôn o'r un siop)?'.

Gan ddefnyddio'r **Poster** a'r **Eirfa** am gymorth, gofynnwch i fyfyrwyr greu diagram pry copyn ar ddalen fawr o bapur sy'n dangos yr holl bobl a busnesau a allai gael eu heffeithio gan y penderfyniad hwnnw, a'r ffyrdd y gallai hyn ddigwydd. Fel arall, gallai myfyrwyr anodi'r **Poster**. Dylent ystyried y manwerthwr; busnesau/pobl sy'n ymwneud â chael y defnyddiau crai; gweithgynhyrchwyr; dosbarthwyr ac ati (symbyliadau ar **sleid 12**). Dylent hefyd ystyried busnesau sy'n cystadlu sydd wedi colli'r gwerthiant hwnnw. Pa benderfyniadau y gallai'r busnesau hynny gael eu gorfodi i'w gwneud ynghylch eu prisiau neu eu cyflogeion?

Trafodwch gamau 4-8 y daith benderfynu ar **daflen Gweithgaredd 4**, gan gynnwys ystyried y gwahanol opsiynau sydd ar gael a chanlyniadau posibl. Casglwch syniadau ynglŷn â sut all gwneud hyn ein helpu i leihau'r risg ac ystyried effaith y penderfyniadau ar eraill.

I orffen (10 munud)

Asesiad pwynt terfynol. Awgrymir y ddwy dasg ddilynol fel tasgau asesu dysgu:

Gofynnwch i fyfyrwyr ail-edrych ar fap meddwl yr economi a grewyd ganddynt ar ddechrau Gwers 1, a'i ddatblygu ymhellach, â phen ysgrifennu o liw gwahanol, â 'r wybodaeth maent wedi'i hennill dros y tair gwers (gan ddefnyddio'r gyfatebiaeth 'estron' os y'i defnyddir yn y wers gyntaf). Gellir dod o hyd i awgrymiadau ar **sleid 13**. Bydd hyn yn gyfle i fyfyrwyr ddangos y cynnydd a wnaed ganddynt yn ystod yr uned waith.

Gofynnwch i fyfyrwyr rannu neu ysgrifennu tri pheth a ddysgwyd ganddynt ynghylch gwneud penderfyniadau gwych. Dylent feddwl eto am y penderfyniadau mawr y bydd rhaid iddynt eu gwneud yn ystod y blynyddoedd nesaf - dewisiadau pwnc, astudio pellach, gadael cartref, gyrfa ac ati. Sut allai eu dealltwriaeth o sut i wneud penderfyniadau gwybodus eu helpu?

Esboniwch y gweithgaredd gwaith cartref (drosodd).

Gwaith Cartref: Cynllunio penderfyniadau

Yn y cartref, bydd myfyrwyr yn cael cyfle i fyfyrrio ymhellach ar y dysgu o'r wers, a'i weithredu i'w bywydau a phenderfyniadau personol eu hunain mewn amgylchedd diogel a phreifat. Nid oes angen i fyfyrwyr ddatgelu yr hyn maent wedi'i ysgrifennu. Rhwch **Daflen Gweithgaredd 7** i fyfyrwyr i fynd adref. Gofynnwch iddyn nhw barhau i feddl am benderfyniad y bydd angen iddynt ei wneud (e.e. dewisiadau pwnc yr ysgol) a llenwch y daflen, yn seiliedig ar yr ymchwil a wnaethant yn y gweithgaredd gwaith cartref blaenorol ar **Daflen Gweithgaredd 6**. Fel tystiolaeth o'u gwaith, gallai myfyrwyr ysgrifennu tair ffordd meint wedi gwella eu gallu i wneud penderfyniad gwybodus.

Gweithgareddau estyn opsiynol (20-40 munud)

- Gwneud penderfyniadau fel defnyddwyr – Rhannwch y dosbarth yn bedwar grŵp. Dangoswch y pwyntiau trafod dilynol ar daflenni mawr o gwmpas yr ystafell (symbyliadau ar **sleid 14**):
 - Prynu gan fusnes bach yn hytrach na phrynu gan gorfforaeth fawr
 - Prynu cynhyrchion lleol/Prydeinig yn hytrach na rhai a gynhyrchir dramor
 - Prynu wyneb yn wyneb yn hytrach nag ar-lein
 - Prynu cynhyrchion Masnach Deg yn hytrach na chynhyrchion nad ydynt yn Fasnach Deg (Nodyn Atgoffa: Masnach Deg yw sefydliad sy'n sicrhau bargaen deg ac amgylchiadau gwaith gweddus i weithwyr mewn gwledydd sy'n datblygu, sy'n helpu i dyfu neu gynhyrchu'r cynhyrchion rydym yn eu prynu.)
- Rhowch ben ysgrifennu o liw gwahanol i bob grŵp. Gofynnwch i'r grwpiau gylchdroi o gwmpas i bob un o'r taflenni trafod (awgrymwch 3 munud ar gyfer pob un), ac ysgrifennu 2-3 syniad am y goblygiadau, gan ystyried yn arbennig sut y byddai'r penderfyniadau'n effeithio ar eraill (e.e. mae prynu ar-lein yn golygu bod arian yn cael ei dynnu oddi wrth siopau; gallai brynu dramor gyflwyno goblygiadau amgylcheddol, gan fod nwyddau'n teithio ymhellach). Yna gofynnwch i fyfyrwyr grynhoi a thrafod eu meddyliau gyda'r dosbarth.
- Os yw myfyrwyr wedi cynnal ymchwil **taflen Gweithgaredd 6** yn estyniad Gwers 2, parhewch i archwilio penderfyniad eu cymeriad trwy lenwi **taflen Gweithgaredd 7**, gan ystyried y gwahanol opsiynau sydd ar gael, y canlyniadau posibl, a manteision ac anfanteision pob un.